

BIOINSTITUT o. p. s.

INSTITUT PRO EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ
A UDRŽITELNÝ ROZVOJ KRAJINY

VÝROČNÍ ZPRÁVA **2009**

Slovo úvodem

Již pátým rokem se společnost Bioinstitut, o. p. s. aktivně zapojila do vývoje sektoru ekologického zemědělství v České republice. Rychlý vzestup počtu ekologicky hospodařících zemědělců, nárůst ekologicky obhospodařovaných ploch, diverzifikace prvovýroby i zpracování vyžadují stále širší vzdělávací, informační, poradenskou a vědecko-výzkumnou podporu, na kterou nejsou kompetentní instituce dostatečně připraveny. Sektor se tak stále potýká s nedostatkem odborných kapacit, informací a služeb. Na rychlý vývoj se sice odborníci snaží reagovat, přesto převládá roztržičnost, vzájemná neinformovanost a nedostatek spolupráce. Proto Bioinstitut inicioval založení České technologické platformy (ČTPEZ) pro ekologické zemědělství, která si klade za cíl sjednotit a propojit širokou škálu zainteresovaných aktérů v oblasti ekologického zemědělství a produkce biopotravin.

Podpisem smlouvy deklarovalo všech 16 zakládajících členů svůj společný cíl budovat a zajišťovat rozvoj znalostního systému v oblasti ekologického zemědělství a produkce biopotravin s důrazem na přenos poznatků ve všech klíčových oblastech sektoru.

Ekologické zemědělství v ČR dlouhodobě stálo na okraji zájmu nejen samotných zemědělců-prvovýrobců, zpracovatelů, výrobců i spotřebitelů biopotravin, ale i pracovníků VaV, kteří se orientují především na výzkum a vývoj moderních metod a technologií vyžadovaných integrovaným, intenzivním a precizním zemědělstvím.

Informační a marketingové kampaně v posledních dvou letech nastartovaly zájem spotřebitelů o nákup biopotravin, nárůst jejich dovozu a konečně také zájem tuzemských zpracovatelů a výrobců potravin o tuzemské suroviny z ekologického zemědělství. Rovněž finanční pobídky státu motivují stále více zemědělců k přechodu na ekologický způsob hospodaření.

Struktura ekologického zemědělství v České republice je ale dlouhodobě nepříznivá, zejména poměr orné půdy a TPP. Obdobný je i poměr chovatelů mléčného a masného skotu, nicméně stále chybí navazující zpracování, a tak i většina zvířat z ekologických chovů je prodávána jako konvenční.

Výroba a zpracování biopotravin je proto z velké části stále závislé na dovozu surovin ze zahraničí.

Protože prvovýrobci nejsou zpravidla schopni naplnit požadavky zpracovatelů na objem a stálost dodávek surovin, často se vydávají cestou faremního zpracování a přímého prodeje z farmy. Důvodů pro toto rozhodnutí je samozřejmě více – zejména výkupní ceny produktů prvovýroby, nevýhodné dodavatelsko-odběratelské podmínky apod. V neposlední řadě i rostoucí zájem spotřebitelů o faremní a regionální produkty motivuje zemědělce k rozvoji vlastního zpracování a přímého prodeje.

Ve snaze reagovat na tento vývoj se Bioinstitut v průběhu roku 2009 zabýval právě faremním zpracováním masa a mléka. Výsledkem komunikace se státní správou, kontrolními a dozorovými orgány, odborníky z oboru zpracování masa a mléka a zemědělci-zpracovateli byly metodické příručky o faremním zpracování masa a mléka a semináře s praktickými ukázkami porážky a zpracování.

Kromě podpory faremní produkce vyžaduje sektor EZ pro svůj rozvoj i navazující služby z oblasti krmiv, veterinárních léčiv, ochrany rostlin apod. Nedostatečná je i nabídka ekologických osiv a sadby.

I na tyto požadavky se proto postupně snažíme reagovat, předáváme je z praxe do výzkumu, přinášíme zahraniční zkušenosti a nástroje, usilujeme o zapojení odborníků z dalších oborů, kteří mohou přispět rozvoji služeb pro EZ.

Kromě zmíněných provozních témat ekologického zemědělství se i nadále věnujeme vztahu mezi zemědělským hospodařením a ochranou přírody. Rozvíjíme koncept individuálního poradenského přístupu a navazujících faremních plánů. Spolupracujeme s podniky zapojenými v síti Ekozemědělci přírodě, kterým pomáháme navrhopvat a realizovat opatření podporovaná z Programu péče o krajinu, přispívající k diverzifikaci a ochraně biodiverzity v zemědělsky využívané krajině.

Více informací o našich důležitých aktivitách najdete dále ve výroční zprávě. Mgr. Pavlína Samsonová, ředitelka Bioinstitutu

O společnosti

Bioinstitut, o. p. s. byl založen v roce 2004 jako partnerská organizace výzkumného ústavu pro ekologické zemědělství FiBL Frick ve Švýcarsku. Dalšími spoluzakladateli jsou PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců Šumperk a Univerzita Palackého v Olomouci.

Posláním Bioinstitutu je podpora rozvoje ekologického zemědělství v ČR formou vzdělávání, poskytování informací, osvěty a přenosu poznatků z vědy do praxe.

Správní rada

- **předseda** Ing. Petr Trávníček do 24. 6. 2009
Ing. Ludmila Mužikovská od 24. 6. 2009
- **místopředseda**
Dr. Ing. Urs Niggli
- **členové** prof. RNDr. Otakar Štěrba, CSc.
Dipl. Ing. Agr. ETH Martin Lichtenhahn
Ing. Zdeněk Perlinger do 24. 6. 2009
Ing. Jiřina Pavelková od 24. 6. 2009
prof. RNDr. Lubomír Dvořák, CSc.

Dozorčí rada

- **předseda** Ing. Henrieta Kotlebová
- **členové** Dr. Elisabeth Stöger do 6. 5. 2009
Ing. Miloslav Knížek od 6. 5. 2009
Ing. František Chlad do 24. 6. 2009
Ing. Ivan Pur od 24. 6. 2009

Ředitel společnosti

- Mgr. Pavlína Samsonová

Zaměstnanci

- Mgr. Tomáš Berka
- Ing. Lucie Berková
- Alice Boháčiková
- Ing. Ladislav Čáp
- Mgr. Stanislava Čížková
- Dr. Josef Dlouhý
- Mgr. Karolína Dyrtrtová
- Mgr. Jana Laciná
- Ing. Vladimír Lačňák

- Ing. Alena Malíková
- Ing. Markéta Sábliková
- prof. Dr. Ing. Bořivoj Šarapatka, CSc.
- Mgr. Filip Vávra

Externí spolupracovníci

- Ing. Radomil Hradil
- Ing. Radim Jarošek
- Mgr. Stanislav Mudra
- RNDr. Jan Pokorný
- akreditovaní poradci EZ
- a další

Bioinstitut inicioval založení ČTPEZ

Za účelem sjednocení a propojení široké škály zainteresovaných ak-térů v oblasti ekologického zemědělství a produkce biopotravin byla v České republice založena Česká technologická platforma pro ekolo-gické zemědělství.

Podpisem smlouvy se všichni členové zavázali k podpoře iniciativ za-měřených na posílení konkurenceschopnosti ekologického zemědělství a rozvoje produkce, distribuce, prodeje a spotřeby biopotravin; k realiza-ci s tím spojených vědeckých výzkumných, technologických a inovačních aktivit; k podpoře a aktivnímu podílu na iniciaci, tvorbě a implementaci strategických dokumentů v oblasti ekologického zemědělství a produkce biopotravin.

Platforma byla založena v souladu s iniciativou TP Organic a s iniciati-vou Evropské komise. Na základě stanov se zavazuje vyvíjet svoji činnost na celém území České republiky a zároveň úzce spolupracovat i s dalšími technologickými platformami ustanovenými v EU i dalších zemích.

Zakládající členové společně vypracovali Strategickou výzkumnou agendu (SVA) a Implementační akční plán (IAP). SVA je hlavním pracov-ním dokumentem platformy, ve kterém jsou definovány priority výzkumu a inovací v delším časovém horizontu. IAP stanovuje střednědobé a dlou-hodobé cíle, kterými budou identifikované priority postupně rozpracová-vány v rámci výzkumných témat podle pořadí důležitosti a ohledem na slabé stránky EZ v ČR a nedostatky v poznání. Sdružení tvoří 16 zaklá-dajících členů platformy a má otevřený charakter, takže je do něho mož-né nadále vstupovat. Koordinátorem ČTPEZ byl zvolen Bioinstitut, o. p. s.

Více informací: <http://www.bioinstitut.cz/ctpez.html>

Realizované projekty

Výzkumné projekty

Optimalizace zemědělské a říční krajiny v ČR s důrazem na rozvoj biodiverzity

- Registrační číslo: 2B06101
- Období realizace: 07/2006 – 06/2011
- Donor: součást výzkumného projektu 2B06101, Národního programu výzkumu II (MŠMT)
- Hlavní řešitel projektu: Univerzita Palackého Olomouc
- Spoluřešitelé: ČHMÚ, ČZU, MZLU, Výzkumný ústav pícninářský, Výzkumný ústav bramborářský, OSEVA – Výzkumná stanice

Dílčím cílem našeho pracoviště v tomto výzkumném projektu je tvorba a ověření metodiky plánů environmentálně šetrného hospodaření zemědělského podniku v krajině. Projekt je tématicky propojen s projektem Ekozemědělci přírodě, kde přenášíme výstupy z našeho výzkumu přímo do praxe zemědělských podniků.

Optimalizace ekologického zemědělství a vybraných agroenvironmentálních opatření s důrazem na ochranu přírody a krajiny

- Registrační číslo: SP/2d3/155/08
- Období realizace: 07/2008 – 12/2010
- Donor: VaV MŽP
- Hlavní řešitel projektu: Bioinstitut, o. p. s.
- Spoluřešitelé: UP Olomouc, VÚMOP Praha Zbraslav, ÚZEI Praha, pracoviště Brno

Norsko – český výzkumný projekt
zaměřený na luskovinnobílné
směsky

Projekt je zaměřen na ekologické zemědělství a vybraná agroenvironmentální opatření s cílem zkvalitnění systému a posílení jejich přínosů pro ochranu přírody a krajiny.

Využití luskovinnobílných směsek pro zvýšení soběstačnosti v krmivech a pro podporu kvality půdy na ekologických farmách v České republice

- **Období realizace:** 12/2008 – 05/2010
- **Registrační číslo:** A/CZ0046/1/0024
- **Donor:** projekt podpořen Finančními mechanismy EHP a Norska a státním rozpočtem ČR prostřednictvím Fondu pro podporu výzkumu

Cílem projektu bylo ověření možného složení luskovinnobílných směsek s ohledem na podmínky ekologického zemědělství, s ohledem na nové odrůdy, potenciální zaplevelení, mechanizaci používanou v EZ, ekonomiku pěstování a hlavně výživovou hodnotu krmiv.

Vzdělávací a osvětové projekty

EZZB – Ekologické zemědělství a zpracování biopotravin

- **Období realizace:** 09/2008 – 12/2010
- **Donor:** veřejná zakázka Ministerstva zemědělství ČR

Realizátorem veřejné zakázky je PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců s jeho pobočkami a regionálními centry, ve spolupráci s Bioinstitutem, o.p.s. a Spolkem poradců v ekologickém zemědělství – EPOS.

Cílem projektu je zajistit dostatek informací potřebných pro úspěšné a konkurenceschopné hospodaření v ekologickém zemědělství, zvýšit povědomí veřejnosti o jeho přínosech a přednostech a tím přispět k jeho celkovému rozvoji v ČR. V roce 2009 jsme v rámci plnění zakázky zpracovali metodiky faremního zpracování masa a mléka a prostřednictvím seminářů spojených s praktickými ukázkami zpracování je nabídli ekologickým zemědělcům. Modelovým podnikům poskytujeme dotaci na budování informačních míst, distribuujeme informační a vzdělávací materiály a společně pak realizujeme semináře pro zemědělce, státní správu i veřejnost.

Ekozemědělci přírodě – Modelové ekofarmy jako vzor pro ochranu přírody a krajiny na úrovni zemědělského podniku

- **Období realizace:** 07/2008 – 06/2010
- **Donor:** podpořeno grantem z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti, Ministerstvem zemědělství ČR, Lichtenštejskou nadací Sonnenwiese Stiftung prostřednictvím FiBL.

Cílem projektu je podpora ekologického zemědělství jako důležitého předpokladu zachování druhové rozmanitosti a rozmanitosti venkovské krajiny. Za tímto účelem byla vytvářena síť ekologických modelových podniků v různých regionech a podpořena aktivní výměna zkušeností a poznatků mezi poradci, zemědělci, státní správou ochrany přírody a veřejností.

Realizované akce

V rámci realizovaných projektů jsme v roce 2009 uspořádali čtrnáct vzdělávacích a osvětových akcí s různým zaměřením pro zemědělskou veřejnost, poradce, zástupce státní správy a studenty. Dohromady naše semináře navštívilo přes 350 účastníků, čehož si vážíme a vnímáme to jako ocenění snahy připravit zajímavý program a pozvat kvalitní lektory. Snažíme se akce pořádat přímo na ekologických farmách a pomáháme podnikům budovat vlastní informační a vzdělávací prostory. Uvádíme zde pouze vybrané akce k ilustraci šíře témat, kterými jsme se v roce 2009 zabývali.

Seminář / 17.–18. února 2009, Sluňákov **Voda v zemědělské krajině** **a ekologický chov včel**

V ekologickém centru Sluňákov v Horce nad Moravou proběhl dvoudenní seminář pro odbornou i laickou veřejnost.

První den byl věnován problematice vody v zemědělské krajině, a to z několika úhlů pohledu. Diskutováno bylo nešetrné zemědělské hospodaření, při kterém dochází ke znečišťování vodních zdrojů, k vodní erozi půdy; byly předneseny důsledky změn v hospodaření ve vztahu ke globálním změnám klimatu – zejména v souvislosti s významem zeleně pro zadržení vody v krajině. Seminář doplnila krátká

exkurze po CHKO Litovelské Pomoraví zaměřená na revitalizační projekty v okolí ekologického centra a aspekty říční krajiny v CHKO.

Druhý den byl zaměřen na téma „Opylovatelé v zemědělské krajině“ a byla diskutována aktuální kritická situace úbytků včelstev. Účastníci semináře byli seznámeni s významem včel pro zdravé fungování krajiny, informováni o nezbytnosti vyvážené rozmanité krajiny pro život včel. Významná část semináře byla věnována včelám jakožto bioindikátorům kvality životního prostředí, citlivě reagujícím na jeho znečištění.

*Seminář / Sluňákov
Voda v zemědělské krajině
a ekologický chov včel*

V návaznosti na tento seminář byly ve Zpravodaji Ekozemědělci přírodě BIO měsíčníku publikovány přednášky „Význam vegetace a vody pro zmírňování klimatické změny“ a „Opylování semenných porostů vojtěšky seté samotářskou včelou šedostřkou tolicovou“.

Seminář / 18.–19. dubna 2009, Biofarma Slunečná, Želnavá a 29.–30. května 2009, Lidečko
Porážka a zpracování masa a masných výrobků v ekologickém zemědělství spojené s praktickou ukázkou faremní porážky

Dvoudenní semináře věnované tématu faremní porážky a zpracování masa nabídly účastníkům dostatek teorie i praxe. V teoretické části byly prezentovány zejména aktuálně platné normy EU a národní legislativa týkající se základních zásad porážky, zpracování, značení a prodeje masa a masných výrobků.

Nezbytné byly také informace o certifikaci jatek v ekologickém zemědělství a smluvním zpracování. Na seminářích byla zemědělcům představena publikace Porážka a zpracování masa a masných výrobků v ekologickém zemědělství – Návod a doporučení pro porážku a zpracování na farmě, jejíž autoři byli zároveň lektory semináře.

Druhý den byla účastníkům obou seminářů předvedena vzorová porážka skotu.

Na Biofarmě Slunečná probíhala porážka v součinnosti s KVS České Budějovice. Její zástupci společně s majitelem biofarmy trpělivě vysvětlovali všechna pravidla a úska-

lí provozu, povinnosti provozovatele a odpovídali na řadu souvisejících dotazů. Otázky účastníků semináře se týkaly zejména požadavků kontroly orgánů státní správy na uspořádání faremní porážky, četnosti kontrol s ohledem na frekvenci porážky, finanční nákladovosti a problémů souvisejících s faremní porážkou. Dotazy směřovaly také ke kontrole kvality poráženého kusu, povinnosti veterinárního vyšetření apod.

Na Valašsku byla porážka realizována v malokapacitních jatkách Valčích ve Valašských Kloboukách za součinnosti KVS Zlín. Její zástupce společně s lektory a majitelem jatek stejně jako při prvním semináři odpovídal na četné dotazy účastníků.

Pracovní setkání Bioinstitutu na farmě Bemagro v Malontech / Červen 2009, Malonty

Pracovníci Bioinstitutu a někteří externí spolupracovníci se setkali na farmě Bemagro, aby nejen prodiskutovali aktuální témata na poli EZ, ale doslovně také pracovali „na poli“. Bioinstitut prošel provozem farmy Bemagro, seznámil se s fungováním farmy a zapojil se do některých aktivit (okopávání řepy a dojení). Během celého tří denního pobytu probíhaly diskuse o praktických problémech farmářů, faremních plánech, situaci v hnutí EZ, a to přímo v terénu. Poslední den setkání byl věnován biodynamice. Pozvání přijal Petr Dostálek, který prakticky zasvětil účastníky do přípravy a aplikace některých biodynamických preparátů na farmě.

Pracovní exkurze na farmě / 17. června 2009, farma Hucul

Díky spolupráci s Bioinstitutem navštívila Střední zemědělská škola z Poděbrad jednu z modelových ekofarem – Hucul na Janově hoře v Krkonoších. Studenti strávili den na ekofarmě, kde se seznámili nejen s chovem huculských koní, na kterých se mohli také svézt, ale hlavně s denním chodem farmy, a poznali na vlastní kůži práci na farmě v krkonošských horách. V rámci brigády byli zapojeni do odstraňování šťovíku z ekologických pastvin, který musí být v EZ likvidován mechanicky, bez užití herbicidů. Tento ekologicky šetrný postup je vhodný pro tuto oblast také proto, že far-

Pracovní exkurze na farmě Hucul

Pracovní setkání Bioinstitutu na farmě Bemagro v Malontech

ma hospodařív v národním parku. Studenti zpracovali o brigádě krátkou zprávu a vytvořili prezentaci s představením farmy s použitím fotografií, které na farmě nafotili, a použili ji při projektových dnech na své škole.

**Pracovní seminář / 18.–19. června 2009,
Věcov u Poličky**

Ochrana přírody na úrovni farmy a faremní plány šetrného hospodaření

Na ekofarmě rodiny Kadeřávkových proběhl dvoudenní pracovní seminář zaměřený na potřebu individuální-

ho poradenství v oblasti agroenvironmentálních opatření (AEO) a dalších opatření ve vztahu k zemědělství a ochraně přírody, krajiny, půdy a vody na úrovni farmy. Čeští odborníci (UZEI, DAPHNE, Bioinstitut) a zahraniční kolegové z Velké Británie a Rakouska představili možnosti, jak přistoupit ke zpracování faremních plánů a jak je dále využít jako nové opatření v Programu rozvoje venkova (PRV).

Účastníci ze státní správy a nevládních organizací měli možnost diskutovat o poradenství pro zemědělce zaměřeném na ochranu přírody. Podnětné příspěvky ze zahraničí ukázaly cestu, kterou se poradenství v ČR může vydat. Závěrem se účastníci shodli na dalších úkolech, které jsou nutné vyřešit pro implementaci tohoto typu poradenství

*Pracovní seminář – Ochrana přírody
na úrovni farmy a faremní plány
šetrného hospodaření
Věcov u Poličky*

do PRV. Na teoretickou část navázala praktická ukázka práce poradce na farmě, kdy oba zahraniční poradci Phil Lyth a Alois Wilfling představili různé metody práce v terénu. Dále také proběhla exkurze po ekologické farmě manželů Kadeřávkových, na které se seminář uskutečnil. Farma s přibližně 90 hektary travních porostů v Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy se věnuje plemennému chovu ovcí (Suffolk a Východofřízská). Ve spolupráci s CHKO s finanční podporou Programu péče o krajinu Kadeřávkovi vybudovali na svých pozemcích tůň a vysadili nové krajinné prvky.

Seminář

22. června 2009, Univerzita Palackého Olomouc

23. září 2009, Jihlava, sídlo kraje Vysočina

Produkce osiv v podmínkách ekologického zemědělství

Semináře byly určeny zájemcům z řad dodavatelů i odběratelů biosiva. Zástupce odboru Osiv a sadby ÚKZUZ v úvodu seznámil účastníky s platnou legislativou vztahující se k výrobě osiv a se změnami, které bude obsahovat budoucí novela zákona.

Obchodní společnost PRO-BIO, s. r. o. prezentovala aktuální situaci trhu s biosivy, odhad budoucího vývoje trhu a cílového stavu v oblasti ekologických osiv.

Lektoři z Výzkumného ústavu rostlinné výroby představili zásady pěstování těch obilovin, které jsou svými vlastnostmi vhodné pro systém ekologického zemědělství, tj. pšenice špaldy, pšenice dvouzrnky, prosa a pohanky. Po-

drobně představili jednotlivé druhy, jejich nároky na pěstební podmínky a agrotechnické zásahy a kritéria, která musí jednotlivé druhy splňovat při přehlídkách množitelských porostů, posklizňové úpravy a následně v procesu uznávání osiva. V odpoledním bloku prezentovaly firmy BIOPREPAPARÁTY, s. r. o. a Agritec, s. r. o. nový přípravek na ochranu rostlin a pomocný půdní přípravek, které mohou být využity v ekologickém zemědělství. Závěrem semináře představil Bioinstitut databázi OrganicXseeds (www.bioosiva.cz). Účastníci měli možnost přímo na seminářích pracovat s databází, vyzkoušet si různé způsoby vyhledávání a podrobně se seznámit s možnostmi, které databáze nabízí.

Pracovníci Bioinstitutu na pracovní návštěvě Statečku u Lněňčků

Výrobci a dodavatelé osiv si vyzkoušeli i vkládání nabídky odrůd do databáze. Zároveň byli seznámeni s postupem registrace, na základě které je přidělen přístup k zadávání nabídky.

Bioakademie

Bioakademie / 24. června 2009, Lednice na Moravě 2. vědecká konference

Bioinstitut se podílel na organizaci Bioakademie – 9. evropské letní akademie ekologického zemědělství, tradičně pořádané PRO-BIO Svazem ekologických zemědělců. V jejím rámci uspořádal vědeckou konferenci na téma: Diverzita v rostlinné produkci EZ, kvalita a diverzita půdy v EZ, udržitelnost a diverzita v zahradnictví a dalších odvětvích EZ. V průběhu konference si pracovníci různých specializací z několika evropských zemí vyměnili aktuální poznatky z výzkumu EZ s přesahem do krajinné sféry a jednotlivých složek životního prostředí.

Všechny příspěvky prezentované v rámci vědecké konference byly publikovány ve sborníku Bioakademie 2009. Spolupracující organizace: Univerzita Palackého Olomouc, FiBL – Výzkumný ústav pro ekologické zemědělství, Bioforsk (Norwegian Institute for Agricultural and Environmental Research), University of Bonn, Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Bio Forschung Austria, Výzkumný ústav půdoznalectva a ochrany půdy.

Polní den / 29. června 2009, Ekofarma Čechovi v Postřelmově Luskovino-obilní směsky a kvalita půdy v ekologickém zemědělství

Bioinstitut ve spolupráci s partnery projektu LCI Organic – Agriteclem Šumperk a Mendelovou univerzitou v Brně

uspořádaly polní den zaměřený na poloprovozní pokusy s luskovino-obilnými směskami a na praktické ukázky hodnocení kvality půdy. Polní den navštívilo celkem 30 účastníků z řad ekologických zemědělců, poradců a pedagogů ze středních i vysokých zemědělských škol. Polní den byl zahájen pracovníky Agritecu, kteří provedli prohlídku polních pokusů, poskytli informace o odrůdách luskovin a konzultace k problematice škůdců, chorob a plevelů. Následovala přednáška norské kolegyně Reidun Pommersche (Bioforsk Organic), která s pomocí překladatele předvedla praktickou ukázkou hodnocení kvality půdy pomocí žízal jako vhodného bioindikátoru. Program polního dne zakončil prof. Bořivoj Šarapatka (UPOL) s Ing. Vítězslavem Hýblerem, Ph.D., kteří představili metodiku hodnocení kvality půdy v ekologickém podniku spolu s praktickou ukázkou techniky odebírání vzorků půdy.

Seminář / 5.–6. září 2009, Biofarma Slunečná v Želnavě a farma Ing. Vlastimila Kamíra, Borová
Šetrné hospodaření ve velkoplošných chráněných územích místa pro přírodu na ekologických farmách

Dvoudenní seminář byl zaměřen na problematiku zemědělského hospodaření ve velkoplošných chráněných územích a na možnosti zvyšování

Polní den na ekofarmě Čechovi v Postřelmově

druhové rozmanitosti na zemědělských farmách. Hlavním tématem prvního semináře bylo informovat posluchače o možnostech, resp. problémech péče o travní porosty v Národním parku Šumava ve vazbě na druhovou rozmanitost lučních a mokřadních společenstev, na dostupnost pozemků a na kvalitu píce z nich – z pohledu ochrany přírody i z pohledu zemědělského využití. Na seminář navázala exkurze do NP Šumava – Vltavského luhu, území každoročně zaplavovaného, vyznačujícího se právě velkou rozmanitostí lučních a mokřadních společenstev i v rámci malého území, a tedy vyžadující uvážené a šetrné zemědělské využívání. Druhý seminář se uskutečnil na farmě Borová Ing. Vlastimila Kamíra, která se nachází v Chráněné krajinné oblasti Blanský les. Na něm se jeho účastníci seznámili s možnostmi zvyšování biodiverzity na ekologicky obhospodařovaných pozemcích na příkladu revitaliza-ce vodního toku Borová.

Seminář

9.–10. října 2009, *Biofarma Slunečná, Želnavá*
16.–17. října 2009, *Střední škola zemědělská
a přírodovědná, Rožnov p. Radhoštěm a farma Josefa
Ondrucha, Valašská Bystřice*

Zpracování mléka a mléčných výrobků v EZ spojené s praktickou ukázkou provozu na zpracování na farmě

Dvoudenní semináře spojené s praktickou ukázkou zpracování mléka na farmě byly naplánovány pro zájemce z Čech

na ekologickou farmu Slunečná Ing. Pavla Štěpánka v Želnavě a pro moravské zemědělce do Střední školy zemědělské a přírodovědné v Rožnově pod Radhoštěm a na farmu Ing. Tomáše Ondrucha ve Valašské Bystřici, na kterou se ale kvůli nepříznivému zimnímu počasí účastníci nakonec nepodívali.

V teoretické části seminářů vystoupili se svými příspěvky jednotliví lektori, kteří jsou zároveň členy autorského kolektivu připravované příručky Faremní zpracování mléka a mléčných výrobků v podmínkách ekologického zemědělství.

Diskutovaly se především aktuální otázky přímého prodeje mléka ze dvora prostřednictvím automatů na mléko – zejména hygienické požadavky, přednosti a nedostatky tohoto způsobu prodeje, které komentoval ve svém vystoupení zástupce Odboru veterinární hygieny, ochrany veřejného zdraví a ekologie, Státní veterinární správy ČR.

Nejobsáhlejší částí semináře byla přednáška lektora z Vyšší odborné školy potravinářské a Střední průmyslové školy mlékárenské Kroměříž zaměřená na výrobní postupy a zpracování mléka od jeho složení přes ošetření mléka po nadojení a jeho úpravu před zpracováním po výrobu jednotlivých mléčných výrobků.

V průběhu seminářů se do diskuzí aktivně zapojili i přízvaní místně příslušní pracovníci veterinární správy.

Praktická část druhého dne semináře na farmě Slunečná začala ranním dojením mléčného skotu a koz, po kterém následovala ukáзка zpracování mléka a prohlídka prostor, zařízení a vybavení malé faremní mlékárny.

Téma zpracování mléka na ekologické farmě se setka-lo s velkým zájmem, o němž svědčily četné dotazy všech účastníků, zájem o prezentace lektorů, možnost pořízení

fotodokumentace faremní zpracovny a nakonec i nákup mléčných produktů v kvalitě bio z eko-farmy Slunečná.

Seminář / 2. listopadu 2009, Chrudim Ekologická produkce a rizika kontaminace GMO

Seminář pořádaný Bioinstitutem v rámci vzdělávání pracovníků kontrolních organizací vedl Dr. Christoph Then, německý expert ze společnosti Scouting Biotechnology, původním vzděláním veterinář, který s GMO problematikou pracuje již patnáct let. V přednášce se zaměřil na vysvětlení technicky náhodného a nevyhnutelného výskytu GMO jak v konvenční, tak bio produkci (výjimka, která je v legislativě zakotvena pro náhodnou, neúmyslnou kontaminaci) a na nulovou toleranci pro nautorizované GM plodiny (ty, které nejsou povolené pro dovoz ani pro pěstování v EU). Dr. Then upozornil na fakt, že pokud bude zavedena tolerance pro kontaminaci osiv, zavedení tohoto limitu způsobí obrovské problémy v celém produkčním řetězci, jelikož segregace bude velmi obtížná. Přednáška byla dále zaměřena na příklady označování produktů jako GMO-free, případy zjištěné kontaminace za posledních 10 let a seznámení s ekonomickou náročností na oddělování produkce. Dr. Then shrnul prognózu dalšího vývoje GMO

*Seminář
Zpracování mléka
a mléčných výrobků
v EZ spojený s praktickou
ukázkou provozu
na farmě Slunečná*

plodin tak, že vývoj bude nadále zaměřen na insekt rezistentní a herbicid rezistentní plodiny, ale pouze velmi malé procento půjde do výzkumu klima rezistentních rostlin (tedy rostlin reagujících na klimatickou změnu). Už dnes je podle Dr. Thena jasné, že vyvíjet rostliny pro klimatickou změnu je pomocí biotechnologie velmi obtížné a lepší výsledky jsou dosahovány tradičním šlechtěním.

Seminář / 23. listopadu 2009, Valeč, okr. Karlovy Vary **Zážitková pedagogika na farmě: Ekovýchové programy pro školy v prostředí farmy**

Nezisková organizace AREA viva a Bioinstitut, o. p. s. uspořádaly seminář k tématu zážitkové pedagogiky na farmě. Pozvání přijali zájemci z řad pedagogů, zástupců veřejné správy i samotných far-

mářů. Hovořilo se o pedagogice na farmách v obecné rovině, o jejím zařazení do rámcových vzdělávacích programů a perspektivách oboru. Zapojila se také PRO-BIO LIGA se vzdělávací publikací „S Biáčkem na ekostatku aneb jak se rodí bio“ pro děti předškolního a raně školního věku a navazující vzdělávací program pro školy, který již byl realizován v pilotní podobě na 10 pražských školách a na jedné ekofarmě. Účastníci se shodli, že návštěva farmy má mnohonásobně vyšší dopad na pochopení systému ekologického zemědělství než pouhé přijímání faktů z tištěných materiálů či přednášek v učebně.

Představili se také zástupci tří ekologických farem – Stateček u Lněničků se svým vzděláváním rodičů s dětmi, Ekofarma Kozodoj se svým pedagogickým programem a Biostatek Valeč, na kterém farmář Vojtěch Veselý dětem nepředstavuje farmu ani zvířata, ale hlavně svou práci: co všechno je třeba udělat, aby bylo co jíst, pít, oblékat se.

Připravili jsme pro zemědělce

Informační tabule

Pro farmy zapojené do našich projektů zhotovujeme informační tabule, které seznamují veřejnost s hospodařením a přírodovědnými zajímavostmi dané farmy. Stojany tabulí z masivního dřeva, doplněny o barevný plastový poster, jsou umístovány na turisticky frekventovaná místa (turistické stezky, příjezd k farmě). Cílem je seznámit návštěvníky farem, ale i místní obyvatele s charakterem ekologického hospodaření. Každá tabule je originální svým obsahem, seznamuje s historií daného místa, produkčním zaměřením farmy, vysvětluje, čím ekologické zemědělství prospívá krajině, přírodě, zvířatům.

V roce 2009 bylo zhotoveno sedm informačních tabulí pro farmu Ing. Dalibora Vacka, farmu Slunečná, farmu Hucul (2 ks), farmu U řeky Orlice, farmu Agrisen a Stateček u Lněničků.

Letáky

Pro farmy zapojené do našich projektů zhotovujeme informační letáky o jejich farmě. V roce 2009 to byly letáky pro farmu Ing. Dalibora Vacka a aktualizace letáku pro farmu Hucul.

Prezentace pro farmáře

Pro zemědělce zapojené v projektu Ekozemědělci přírodě zpracováváme powerpointové prezentace o farmách, které mohou být využívány pro jejich prezentaci v rámci výukových programů, seminářů a návštěvních dnů na ekofarmách. Nabídka je stále aktuální, prozatím ji využily tři podniky.

**Spuštění
zkušebního provozu
databáze OrganicXseeds**

Každý ekologický zemědělec má zákonnou povinnost používat osiva a sadbu vypěstovanou podle pravidel ekologického zemědělství. Pouze v případě nedostupnosti ekologických osiv je možné žádat o výjimku na použití nemořené konvenční osiva nebo sadby. K naplnění těchto požadavků ukládá NR 834/2007 každému členskému státu povinnost vést databázi osiv a sadby brambor, dostupných v bio kvalitě. Česká republika plní tuto povinnost prostřednictvím ÚKZÚZ, který na svých stránkách zveřejňuje dostupnou nabídku.

Bioinstitut v rámci projektu „Ekologické zemědělství a zpracování biopotravin“, podpořené MZe ČR, pracoval na spuštění zkušebního provozu mezinárodní databáze OrganicXseeds, provozované FiBL Germany, která je úspěšně využívána v několika dalších zemích Evropy.

V databázi se v průběhu roku 2009 postupně zaregistrovali všichni výrobci a distributoři ekologických osiv v ČR a na stránkách www.biosiva.cz nyní zveřejňují svou nabídku. OrganicXseeds nabízí více flexibility jak dodavatelům, tak odběratelům osiv. Výrobci a distributoři sami spravují svou aktuální dostupnou nabídku a zemědělci mají možnost na ni reagovat. Naším cílem je nabídnout MZe flexibilní nástroj pro rozvoj trhu s biosivou v ČR, který by v budoucnu mohl nahradit stávající evidenci vedenou ÚKZÚZ. O oficiálním uznání databáze budou v roce 2010 probíhat jednání s MZe a ÚKZÚZ.

Informační tabule a letáky

Připravili jsme pro veřejnost

Zpravodaj

V pravidelné rubrice celostátně vydávaného časopisu „*Bioměsíčník*“ publikujeme odborné informace o ekologickém hospodaření a biodiverzitě, informujeme čtenáře o zkušenostech s ekologickým zemědělstvím a související problematikou v zahraničí.

Zpravodaj Ekozemědělci přírodě dostávají v tištěné podobě všichni členové svazu PRO-BIO, podniky zapojené do sítě Ekozemědělci přírodě a zároveň je distribuován předplatitelům z řad spotřebitelské veřejnosti. Vychází v nákladu přibližně 6000 výtisků měsíčně. Během roku 2009 vyšlo 11 čísel Zpravodaje na téma:

- Fenologie rostlin jako náhrada plošných termínů seče zemědělských plodin
- Bioplynové stanice a využití jejich produktů (nejen) v ekologickém zemědělství – zkušenosti ze zahraničí
- Opylování semenných porostů vojtěšky seté samotářskou včelou šedosrstkou tolicovou
- Současný stav bioosiv v ČR, návštěva farem členů klubu Ekozemědělci přírodě
- Agroenvironmentální opatření v severní Anglii
- Agroenvi opatření v dolních Rakousích
- Význam vegetace a vody na zmírňování klimatické změny

- Říční krajina a ekologické zemědělství
- Agroenvi opatření v Severním Irsku
- Cross compliance v České republice
- Opatření k omezení utužení půdy

Elektronický archiv všech čísel je přístupný na webových stránkách www.bioinstitut.cz.

Webové stránky

Aktuální informace o dění na poli výzkumu, projektů, spolupráce, pozvánky na akce a semináře, nabídka publikací, fotogalerie a tiskové informace jsou průběžně k dispozici na webových stránkách Bioinstitutu www.bioinstitut.cz.

Publikační činnost

Metodika pro praxi – Faremní zpracování mléka v EZ

Kvalita mléka, hygienické požadavky na jeho zpracování, přímý prodej mléka / Zásady ekologického chovu skotu, ovcí a koz

Bioinstitut zpracoval metodiku pro praxi s kolektivem autorů odborníků a praktiků, pasáže týkající se hygieny zpracování byly konzultovány s Odborem veterinární hygieny a ekologie Státní veterinární správy ČR. Příručka podává ucelené informace o možnostech faremního zpracování mléka a prodeji ze dvora. Příručka neslouží jako pevně stanovený návod, ale pomůže zorientovat se v legislativě a zodpovědět na řadu otázek před začátkem podnikání.

Výroba české verze osvětového filmu „Ekologické zemědělství včetně ochrany přírody?“

V rámci projektu Ekozemědělci přírodě byl zhotoven překlad německého osvětového filmu na DVD „Ekologické zemědělství – optimalizace s ohledem na ochranu přírody – na příkladu biodynamického statku Brodowin“. Film popisuje šetrné postupy hospodaření a ukazuje konkrétní opatření, která lze v podnicích přijmout na podporu divoce žijících živočichů. Na film navazuje překlad následující příručky.

Ochrana přírody v ekologickém zemědělství

Příručka se věnuje otázkám ochrany živočichů a rostlin v EZ. Vznikla jako výsledek pokusů na farmě Brodowin v severovýchodním regionu Německa a je aplikovatelná na české podmínky. V první části příručky jsou ukázány výhody a potenciály ekologického zemědělství pro ochranu přírody a situace podniků v severovýchodním Německu. Je zde vysvětleno, proč jsou zvláště v polní produkci nutná opatření na ochranu přírody. Je popsán ekologický význam biotopů jetelotrav, zrnin a krajinných prvků a jsou představeny základní strategie ochrany. Následující praktická část obsahuje stručné, snadno srozumitelné návody zaměřené na ochranu zvířat a rostlin. Krátké popisy relevantních opatření pro ochranu přírody mohou pomoci zemědělci v rozhodování, na kterých pozemcích se vyplatí chránit určité druhy rostlin a živočichů a zároveň ho seznamují s dopady na zemědělskou produkci. Na praktických příkladech jsou vysvětleny konkrétní možnosti celopodnikové optimalizace ochrany přírody.

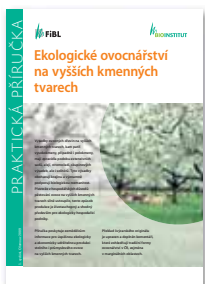

Sborník BIOAKADEMIE 2009

Sborník přednášek z 2. vědecké konference v rámci Bioakademie na téma „Ekologické zemědělství – odpověď na hospodářské a agroenvironmentální výzvy“

Praktická příručka – Ekologické ovocnářství na vyšších kmenných tvarech

Příručka poskytuje zemědělcům informace pro úspěšnou ekologicky a ekonomicky udržitelnou produkci stolního i průmyslového ovoce na vyšších kmenných tvarech. Překlad švýcarského originálu je upraven a doplněn komentáři, které zohledňují tradiční formy ovocnářství v ČR, zejména v marginálních oblastech.

Nové nařízení EU o biopotravinách a ekologickém zemědělství: (ES) č. 834/2007 – pozadí, zhodnocení, interpretace

Bioinstitut, o. p. s. ve spolupráci s Ministerstvem zemědělství ČR vydal českou verzi publikace Dossier IFOAM EU Group, která se zabývá interpretací nového nařízení pro odbornou veřejnost v ekologickém sektoru a která byla představena na letošním Biofachu 2009. Obsáhlá publikace popisuje vývoj nového nařízení, shrnuje a vysvětluje všechny změny, popisuje požadavky na značení podle nového nařízení a nově je doplněna o závěrečnou kapitolu – „Komentář ministerstva zemědělství k některým ustanovením nové legislativy“, který slouží jako výklad tohoto nařízení.

Praktická příručka – Místa pro přírodu na vaší farmě

Barevný katalog s řadou fotografií vysvětluje význam přírodních či přírodě blízkých stanovišť na pozemcích zemědělských podniků a objasňuje, kde taková stanoviště na farmách nalezneme. Dále se zaměřuje na popis konkrétních typů „míst pro přírodu“, upozorňuje zemědělce, čím jsou tato místa ohrožena, jak jejich ohrožení zamezit a jak zachovat či dokonce zvýšit biologickou rozmanitost živočišných a rostlinných druhů. Obsahuje také návody a pravidla pro zakládání nových stanovišť, rady na zlepšení životních podmínek živočichů obývajících přírodní či přírodě blízká stanoviště a v neposlední řadě stručný obsah dotačních titulů (národních i evropských), ze kterých je možné čerpat finanční prostředky na udržování vybraných typů stanovišť. Publikace je zdarma ke stažení na webových stránkách Bioinstitutu.

Finanční zpráva za rok 2009

Náklady		
Struktura nákladů	Kč	EUR
Materiál - běžná spotřeba	197 779	7 473
Cestovné	434 776	16 428
Ostatní služby	1 834 050	69 301
Mzdové náklady	2 895 705	109 416
Zákonné sociální pojištění	835 345	31 564
Ostatní daně a poplatky	180	7
Kurzové ztráty	149 405	5 645
Jiné ostatní náklady	158 985	6 007
CELKEM	6 506 225	245 843

Výnosy		
Struktura výnosů	Kč	EUR
Tržby za vlastní výrobky	200 433	7 574
Tržby z prodeje služeb	1 683 436	63 610
Tržby za prodané zboží	5 080	192
Úroky	13 607	514
Kurzové zisky	244 384	9 234
Přijaté příspěvky (dary)	129 005	4 875
Jiné ostatní výnosy	4 943	187
Příspěvky zúčt. v organizaci	63 522	2 400
Provozní dotace	4 396 600	166 129
CELKEM	6 741 010	254 714

Výsledek hospodaření		
	Kč	EUR
Výnosy celkem	6 741 010	254 714
Náklady celkem	6 506 225	245 843
Hospodářský výsledek	234 785	8 872

EUR = 26,465 (podle kurzu ČNB k 31. 12. 2009)

Bioinstitut je členem

- České technologické platformy pro ekologické zemědělství
- PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců
- platformy Zeleného kruhu
- Mezinárodního sdružení IFOAM EU Group

Spolupráce s organizacemi

- Výzkumný ústav ekologického zemědělství FiBL – Švýcarsko, Německo, Rakousko
- PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců, Šumperk a jeho regionální pobočky
- Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
- Ministerstvo zemědělství ČR
- Ministerstvo životního prostředí ČR
- Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky
- Nadace Sonnenwiese Stiftung, Lichtenštejnsko
- IFOAM EU Group, Brusel
- Bioforsk – Norský institut pro výzkum v zemědělství a ŽP, Norsko
- Mendelova univerzita v Brně
- Státní rostlinolékařská správa, pracoviště Brno
- Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
- Státní veterinární správa
- KEZ, o. p. s.
- Daphne ČR
- Agritec, s. r. o.
- Ústav zemědělské ekonomiky a informací
- Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy
- PRO-BIO Liga
- Ekologické farmy zapojené do sítě Ekozemědělci přírodě

Poděkování

- kolektivu externích spolupracovníků za spolupráci na tvorbě příruček a metodik
- lektorům přednášejícím na vzdělávacích seminářích
- redakci Měsíčníku BIO
- všem donorům, kteří finančně podporují naše projekty
- všem lidem a organizacím, kteří nás podporují a pomáhají nám v naší práci

Bioinstitut, o. p. s.

Institut pro ekologické zemědělství a udržitelný rozvoj krajiny

Křížkovského 8, 771 47 Olomouc
Česká republika

IČ: 268 569 48, DIČ: CZ 268 569 48

tel: +420 585 631 182
e-mail: info@bioinstitut.cz

➔ www.bioinstitut.cz

Společnost zapsaná v rejstříku u Krajského soudu
v Ostravě ke dni 9. 4. 2005, Oddíl 0, vložka 198

